

Monument voor waterzuivering

Boostergemaal Oost in Amsterdam door Bekkering Adams Architecten

Met een sculpturale vorm verhult het Boostergemaal Oost in Amsterdam een technologische inhoud. Deze dichotomie heeft Bekkering Adams Architecten verbeeld door de functie van het gebouw in taal op de gevels te zetten. Aangezien de boostertechniek nog niet bij iedereen bekend is, hebben de woorden nog geen eenduidige betekenis. Marc Schoonderbeek Foto's Jeroen Musch

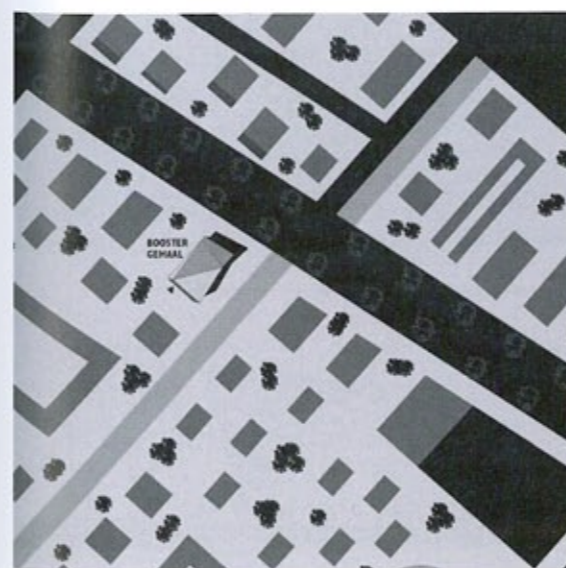
Industriële gebouwen vormen een bijzonder type in de hedendaagse architectuur. Ze stellen nauwelijks eisen aan de relatie met hun omgeving. Dit is ondermeer het geval bij loodsen, transformatorhuizen, afvalverwerkingsinstallaties, gemalen en windmolens. De aanwezigheid van de gesloten vorm in de bebouwde omgeving doet dan ook een uitgesproken beroep op het inlevingsvermogen van de beschouwers. Van het object blijft immers de inhoud verborgen. Het object moet worden 'gelezen' en wordt onderwerp van betekenisverlening.

Op het Zeeburgereiland in Amsterdam Oost is recent het Boostergemaal Oost gerealiseerd, ontworpen door Bekkering Adams Architecten. De nieuwe boostertechniek in de afvalwaterverwerking stelt de gemeente Amsterdam in staat de rioolzuivering te centraliseren (in West) en de bestaande rioolzuiveringsgebieden te verstedelijken. Boostergemaal Oost, één van de vier nieuwe gemalen, is dan ook niet voor de huidige context ontworpen, maar voor een toekomstig woongebied dat mogelijk een hogere dichtheid krijgt dan de Oostelijke Havengebieden en IJburg.

De robuuste en gevouwen vorm van Boostergemaal Oost is volgens de toelichting van de architect het gevolg van functionele overwegingen. De opbouw van de boosterpompen maakt een ruimtelijk gelaagd gebruik noodzakelijk: de begane grond vormt een werkvloer, terwijl op de eerste verdieping een rondgang alle functies in het gebouw ontsluit. Dit is in de gevel geaccentueerd door de sokkel, die met afwijkende gevelplaten is bekleed. Aangezien de toegestane 'footprint' van het gemaal klein is, is de uitkraging gebruikt om ruimteoverschrijdende oplossingen te realiseren. Aan de andere zijde van de uitkraging zijn de externe toegangen tot het gemaal geplaatst.

Het gemaalgebouw is op meerdere niveaus ambivalent te noemen. Als autonoom object in de stedelijke ruimte heeft het gemaal een sculpturale vorm gekregen. Het lijnenspel van de gevels ondersteunt dit sculpturale beeld. De autonomie die dit spel suggereert, wordt doorbroken door verspringingen ervan langs bepaalde vouwlijnen. De ruwheid die het gebouw van afstand heeft, is van dichtbij dan niet langer aanwezig. De verschillen in reliëf van de belettering, het kleurgebruik van de betonnen prefab platen en de detaillering nuanceren het beeld van ruwheid.

De wijze waarop het interieur is ontwikkeld, vloeit niet voort uit de sculpturale vorm. De gevel wordt traditioneel onder-

steund: in het interieur bevindt zich de hoofdstaalconstructie die een rechthoekige doos beschrijft en die is 'uitgetrokken' naar de onregelmatige hoeken van de autonome vorm. Doordat de constructie is losgehouden van de schil, ontstaan tussenruimtes die de ruimtelijke beleving voorbij het strikt functionele brengen.

Een laatste opmerkelijke aspect van het gemaal is het gebruik van taal op de gevel. Anders dan de 'decorated shed' van Robert Venturi, waarvan de gevels een communicatieve functie opeisen in het commerciële, stedelijke veld, verwijst het lettergebruik van het gemaal naar zichzelf. Aangezien het gemaal een gevolg is van de nieuwe technologische ontwikkeling, hebben de woorden nog geen eenduidige betekenis. Het gemaal is dan ook niet alleen een poëtische verbeelding van zijn technologische inhoud. Het is tevens een autonoom object dat een leegte articuleert in het stedelijke weefsel.

1 Zie voor de discussie over het belang van 'vorm' in de hedendaagse architectuur: Pier Vittorio Aureli, 'Architecture and Content: Who's Afraid of the Form-Object?', *Log*, nr 3, herfst 2004.

1 Het Boostergemaal maakt nu nog deel uit van een waterzuiveringsinstallatie, maar zal in de toekomst omgeven zijn door woon- en werkgebouwen.
2 Toekomstige situatie.
3 De belijningen komen in scherpe punten bij elkaar. Dankzij prefabricage zijn deze ontmoetingspunten nauwkeurig gerealiseerd.

